

LÅT SJÄ!

EN
SATSNING
TILL
TVÅ TUSEN

LÄRARFÖRBUNDET
LÄRARNAS RIKSFÖRBUND
SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

FÖRORD

Snart passerar vi tröskeln till ett nytt sekel. Då ska ett ökat antal barn, ungdomar och vuxna ges bättre förutsättningar att möta samhällets allt mer mångfacetterade behov, snabbare förändringar och växande krav på kunskap och kompetens. Allt inom ramen för en fortsatt restriktiv samhällsekonomi.

Det är denna utmaning som skolan nu arbetar med. Ett omfattande utvecklingsarbete pågår på många skolor där närmandet mellan förskola, skolbarnsomsorg och skola, nya metoder och arbetssätt i grundskolan och reformeringen av gymnasieskolan är viktiga beståndsdelar. Det nya styrsystemet bidrar ytterligare till lokalt nytänkande och nya läroplaner ger en omfattande professionell frihet.

Men trots att mycket sker behöver än mer göras. För detta krävs kraftsamling och fortsatt god resurshushållning. Skolan har behov av både accelererad förnyelse och fasta och långsiktiga spelregler. Därför måste skolans arbetsorganisation och lärarnas arbetstidssystem anpassas efter de nya kraven.

Detta är utgångspunkten för parternas gemensamma skolutvecklingspaket som består av två oskiljaktiga delar men med formellt olika status; dels "Satsning till två tusen" d.v.s. innehållet i denna skrift som ej är kollektivavtal, dels "Avtal 2000", det nya 5-åriga kollektivavtalet med bestämmelser för lärares löner och arbetstider.

Med skolutvecklingspaketet vill vi manifesteras att vi gemensamt tar ungdomars framtid och utveckling på stort allvar. Skolans och förskolans förmåga att leva upp till framtidens krav är av gemensamt intresse och vår ambition är att bidra till att öka förtroendet mellan lärare och skolledare och politiker.

En långsiktigt hållbar skolutveckling förutsätter ett fortsatt nytänkande av såväl oss politiker och fackliga företrädare som av skolledare och lärare.

Margot Wikström
*Svenska
Kommunförbundet*

Christer Romilson
Lärarförbundet

Thérèse Larsson
*Lärarnas
Riksförbund*

Kunskapssamhället kräver livslångt lärande där skolan behövs som drivkraft och förebild

Kunskap är idag den viktigaste faktorn för samhällets värdeskapande och för fortsatt välfärd. Samhället, näringslivet och enskilda individer blir allt mer beroende av kunskap för sin framgång, konkurrenskraft och fortlevnad.

För individen innebär det fortsatt behov av goda baskunskaper men med ökad förmåga att orientera sig i en allt mer föränderlig omvärld, att från mycket tidiga år kontinuerligt lära nytt och att tillsammans med andra utveckla kunskap för att lösa nya problem. Det handlar om personlig utveckling och förmåga till ett aktivt lärande som fortsätter hela livet.

För samhället och näringslivet innebär framtidens nya kunskapskrav att en stabil struktur för arbete och näringsliv håller på att upplösas och omvandlas. Nya produkter och tjänster utvecklas, gamla yrken försvinner och gränser mellan yrkesroller suddas ut. Det är en utmanande omställningsprocess som kan bli lika svår som övergången från jordbrukssamhället till industrisamhället.

Skolan är även i framtiden samhällets viktigaste verktyg för att ge en gemensam värderings – och kunskapsbas och överbrygga klyftor – mellan kvinnor och män såväl som mellan människor med skilda livsvillkor och från olika kulturer.

I takt med en ökande ström av information blir också skolans fostrande och värdeförmedlande roll allt viktigare. Förmåga att förstå och bearbeta informationsflödet får en ökad betydelse samtidigt som det mångkulturella samhällets krav på öppenhet måste kunna förenas med grundläggande krav på trygghet. Vi står inför uppgiften att bevara och fördjupa demokratin.

Kunskapssamhällets krav jämte de snabba förändringarna i samhället och arbetslivet gör att även vuxna behöver kontinuerlig kompetensutveckling.

Stora förväntningar fokuseras därför på skolan. För att leva upp till dessa förväntningar krävs att skolans inre arbete, organisation, lärares lärande m.m. utvecklas till att bli förebilder för både näringsliv och offentlig sektor.

1. Skolan – träning för livslångt lärande

Kunskapssamhällets krav är utgångspunkten för skolans nya läroplaner. I en bilaga lyfter vi fram några centrala punkter i läroplanerna som bildar utgångspunkt för de utvecklingsinsatser vi här initierar. Det bygger på en gemensam syn på likvärdig nationell utbildning.

2. Avtal 2000

För att underlätta utvecklingsarbetet är parterna överens om att teckna ett mycket långt avtal – Avtal 2000. Både lärare och kommuner kan framställas som vinnare i detta avtal men de största vinnarna är eleverna. Inte minst genom att avtalet minskar centralstyrningen och ökar kommunernas, skolans och lärarnas möjligheter att organisera skolarbetet efter elevernas behov.

3. Vårförhandlingar med extra löneökningar för skolans förnyelse

Parterna är överens om att ytterligare stärka och stimulera arbetet för skolförnyelse genom att det i varje kommun varje år från 1996 till 2000 genomförs en särskild löneöversyn med ett särskilt avdelat och riktat löneökningstrymme.

4. Råd för skolans förnyelse

Vi vet att det i många kommuner växer fram samrådsorgan med bred representation. Vi tror att motsvarande breda ansats behövs i den nationella diskussionen. Kommunförbundet kommer därför att inbjuda skolans viktigaste intressenter – representanter från riksdag, näringsliv, universitet och högskolor, föräldrar och elever – att tillsammans med representanter för kommunerna och lärarorganisationerna gemensamt bilda ett råd för skolans förnyelse.

Rådets uppgift bör vara att stimulera en fortgående utveckling av skolan och dess roll och uppgifter med hänsyn till samhällsutvecklingen och den ökade betydelsen av kunskap och kompetens. Rådets sammansättning garanterar ett brett samhällsperspektiv och en kvalificerad analys.

Rådet bör kunna genomföra studier, publicera skrifter och anordna seminarier/konferenser i anslutning till syftet.

5. Framtidsscenarier om skolans roll och innehåll

I samråd med rådet för skolans förnyelse deltar Kommunförbundet och lärarorganisationerna tillsammans med ett antal företag och organisationer i ett gemensamt scenariearbete om skolans resp. utbildningens framtida roll.

6. Samordning av utvecklingsinsatser för skolans förnyelse

I "Staten och skolan – styrning och stöd" (Ds 1995:60) föreslås att förutsättningarna bör analyseras för en förändrad ordning för statens stöd till lokal skolutveckling. Vi förordar gemensamt att den lokala nivåns inflytande över hur statens skolutvecklingsresurser används kraftigt stärks.

7. "Lärarna lyfter Sverige"

Läraryrket ser det som en av sina viktiga fackliga uppgifter att främja skolans och läraryrkets utveckling. Kongressbeslutet 1995 om satsning på "Lärarna lyfter Sverige" innebär att dessa frågor kommer att få hög prioritet under innevarande kongressperiod.

Läraryrket kommer med denna satsning att verka för en utveckling av samtliga kommunala skolformer. Inom projektets ram kommer stora insatser att göras för att stödja redan pågående projekt och initiera nya lokala utvecklingsprojekt. Centralt kommer olika studiematerial och debattskrifter att utarbetas.

Seminarier, kurser, konferenser och utställningar kommer också att genomföras i syfte att stödja det lokala arbetet.

8. "Möjligheternas skola"

Lärarnas Riksförbund vill med sina satsningar på "Utmaningen" tydliggöra vad som behöver utvecklas i den kommunala skolan för att den skall klara sina uppgifter under kommande år. I projektet "Lärarroll i förändring" konkretiserar Lärarnas Riksförbund behoven av förnyelse bl.a. mot bakgrund av Avtal 2000.

Under kommande kongressperiod gör Lärarnas Riksförbund en kraftig utbildningsinsats. Därigenom får förbundets lokala företrädare

re goda förutsättningar att medverka i det lokala utvecklingsarbetet. En fråga som kommer att få särskild aktualitet i detta arbete är kvalitetssäkringsfrågor i skolan.

9. Kvalitetsutveckling

Parterna kommer att var för sig och gemensamt verka för att systematiska kvalitetsutvecklingsarbeten likt det som just nu bedrivs på skolans område inom ramen för SIQ fortsätter och vidareutvecklas.

Förskolan och mötet med skolan

Svensk förskola präglas idag av höga krav och ambitioner från statsmakten och den övriga omvärlden i kombination med en fortsatt ekonomisk knapphet. Enskilda barns behov av stöd till följd av bl.a. föräldrars arbetslöshet ökar. Den utvidgade barnomsorgsregleringen har gjort det nödvändigt att fler barn skrivs in i befintliga barngrupper. Denna utveckling fortsätter.

För att skapa en miljö som främjar lärandet – för barnen men också för de anställda – krävs att förskolan nu utvecklar mer strukturerade och grupporienterade arbetssätt.

Att arbeta med större barngrupper ställer också större krav på de professionella att både se och kunna möta det enskilda barnet i gruppen. Inte minst gäller det barn med särskilt behov av stöd och stimulans. Men det gäller också att kunna se flickors och pojkers olika behov och kunna ge dem möjlighet att utveckla en trygg könsidentitet.

Samtidigt måste förskolan utvecklas i enlighet med de övriga förändringar som sker i samhället. Nya krav på skolan leder därför också till behov av förändring i förskolan.

Idag finns en stor del av skolbarnsomsorgen inom grundskolan. Beslutet om flexibel skolstart har samtidigt lett till att många 6-åringar idag finns i skolan. Denna utveckling påskyndas om riksdagen beslutar om en skolstart vid 6 års ålder. För att kunna ta ett gemensamt ansvar för barn och elever i en sådan skola behöver grundskollärare, förskollärare och fritidspedagoger samverka i arbetslag.

10. Nätverk för gruppstöd handledning

Tillsammans med ett 25-tal kommuner har Kommunförbundet utvecklat metoder och arbetssätt för arbete med större barngrupper och bedrivit projekt kring barn i riskzonen.

Erfarenheten från de genomförda projekten visar att en metod eller modell inte kan möta de förändrade förutsättningar som förskolan och skolan nu står inför. Enligt de arbetslag som deltagit är det följande faktorer som är viktigast:

- Att utgå från lokala förutsättningar, dvs. analysera den egna verksamheten.
- Att göra observationer av barn/barngrupper.
- Att analysera och förbättra arbetsmetoderna, bl.a. med avseende på struktur, planering och ansvarsfördelning.
- Att stärka och utveckla den egna kompetensen, bl.a. genom att studera, diskutera, värdera och pröva nya arbetssätt.

Vi tror att en omfattande breddning av de ovan redovisade projekten kan bidra till en fortsatt utveckling med syfte att vidmakthålla och vidareutveckla lärandet.

Socialdepartementet har visat stort intresse att finansiera ett sådant arbete med i storleksordningen 4 milj kr.

Mer arbete för eleven – mindre traditionell undervisning

Undervisning är det centrala i skolan. Så har det varit och så kommer det att förbli. Men just nu håller begreppet på att vidgas från att fokusera på en traditionell förmedlingspedagogik till att syfta på ett förändrat arbetssätt där eleven tar ett mer självständigt ansvar för sitt eget lärande. Att planera, sätta upp mål och utvärdera blir en stor och viktig del av undervisningen när eleven ska lära sig lära och själv kontrollera att man lärt sig.

Det innebär att eleverna arbetar mer självständigt och med stigande ålder lär sig ta tillvara ökade valmöjligheter liksom friare arbetsformer och arbetssätt. Gymnasieskolan ger träning för fria universitets- och högskolestudier och självständigt ansvar i arbets- och vardagslivet.

11. Lärares pedagogiska arbete med elev

Under mycket lång tid har undervisningen varit ett mått på lärarens arbetstid (USK). För att svara mot behoven i den nya skolan har parterna i Avtal 2000 ändrat detta till förmån för en reglerad arbetstid för lärare.

I den centrala förhandlingen har avsikten med detta inte varit att öka eller minska lärares tid för traditionell undervisning utan att ge lärare och skolledare ökade möjligheter att skapa en flexibel arbetsorganisation som främjar elevernas lärande. Avsikten är inte heller att reducera lärarens möjlighet att avsätta tid för enskilt och gemensamt för- och efterarbete utan att ge dem chans att anpassa tidsåtgången och att inom årsarbetstiden disponera tid för olika uppgifter på det sätt som bäst bidrar till elevernas kunskapsutveckling.

12. Inspirerande bilder av nya organisationsformer

Under mycket lång tid har skolans organisation formats genom direkt statlig styrning och genom undervisningsregleringen av lärares arbetstid.

"Tjänstefördelning" har skett genom att klassers veckoundervisningstid har matchats mot lärares undervisningsskyldighet. Den minskade centralregleringen av elevens undervisningstid och lärares arbetstid ger nu andra möjligheter att forma en ny skola.

Men samtidigt är tänkandet fortfarande styrt av skolans kultur och det arbetssätt som gällt tidigare.

Det är därför viktigt att levande bilder av nya organisationsformer snabbt kan formas och spridas i skolorna. Ett sådant arbete har påbörjats inom Kommunförbundet. Bl.a. sker detta genom att flera skolledarnätverk, omfattande ca 125 skolledare, ombeds att forma konkreta tankebilder av skolor som nu blir möjliga genom den minskade centralstyrningen.

13. Flexibel arbetsorganisation för lärande

Detta är ett projekt som syftar till att ett 10–15-tal arbetsgrupper med lärare från olika delar av landet och från olika skolformer under en 3-årsperiod får pröva nya vägar att skapa en flexibel arbetsorganisation. Elevernas garanterade undervisningstid och lärarnas årsarbetstid utgör de yttre ramarna för elevers och lärares tidsanvändning. Varje arbetsgrupp ansvarar för sitt eget utvecklingsarbete, men erhåller stöd i form av utbildning, kvalificerad handledning och återkommande nätverkskonferenser.

14. Ge föräldrar inflytande genom kunskap

Genom en bred informationssatsning till allmänheten – särskilt riktad till föräldrar – om hur elevers skolarbete kan bedrivas – med utgångspunkt från goda exempel – kan utvecklingen av skolan påskyndas. Det stärker föräldrarnas möjligheter att ställa krav och efterfråga nytänkande och bra utbildning för sina barn. Samtidigt kan lärare och skolledare genom direktriktad information förberedas så att en utvecklande dialog mellan föräldrar och lärare initieras. Projektet bör genomföras i samarbete mellan Kommunförbundet, lärarorganisationerna, Skolledarförbundet och Hem och Skola.

Nya metoder med ny teknik

Samhället anvisar nu stora resurser för skolans IT-utveckling. Satsningen bygger på att det finns mycket att vinna med nya läromedia som kan främja pedagogisk förnyelse. Med stöd av informationsteknologin (IT) kan elevens förutsättningar att själv söka kunskap förbättras samtidigt som lärarens förutsättningar att skapa lärande situationer byggda på individanpassning förstärks.

För att undvika tidigare misstag med "datorsatsningar" som inte lett någonvart är det viktigt att IT-utvecklingen i varje skola nu bygger på genomtänkta strategier baserade på bl.a. följande frågor:

- Hur ska IT kunna bidra till pedagogisk förnyelse?
- Hur påverkas arbetsorganisationen?
- Hur påverkas lärarrollen?

- Vilken kompetensutveckling behövs?
- Krävs anpassning av lokaler och arbetsmiljö?

Lokala strategier förutsätter breda förberedande diskussioner mellan berörda i kommunen.

15. Strategier, kompetensutveckling och programutveckling

Kommunförbundet, Lärarförbundet och LR kommer gemensamt och var och en för sig att verka för att en väsentlig del av samhällets nuvarande IT-satsningar på skolan inriktas på

- att sprida inspirerande bilder på bred front som förberedelse för kommunala diskussioner inför utarbetande av genomtänkta strategier för pedagogisk förnyelse genom IT
- att stimulera svensk läromedia/programutveckling med bäring på svensk utbildningspolitik.
- att ge lärare och skolledare kompetensutveckling i användandet av nya läromedia i undervisningen.

Kommunförbundet har tillsammans med Skolverket utarbetat en IT-guide för skolan. Lärarförbundet och LR har utarbetat policy-skrifter för IT-frågor.

Lärare är ledare för elevernas lärande

Lärares huvuduppgift är det pedagogiska arbetet med eleverna – att ge eleverna inspiration och handledning i deras sökande efter kunskap – d.v.s. att hjälpa eleverna till framgång. Denna uppgift kan också beskrivas som ett ledarskap – att vara ledare för elevernas lärande. Det innebär en tyngdpunktsförskjutning från kunskapsförmedling till att skapa lärande situationer för eleverna. Läraren blir den professionella ledaren som stödjer eleverna i deras arbete för kunskapsutveckling.

Men samtidigt behöver lärarnas arbetsuppgifter utvecklas i fler riktningar som ger mångfald, dynamik och utveckling i yrkesrollen. Det kan handla om ämnesexpert, föreläsare, mentor för blivande lärare, handledare, examinator/utvärderare, sektorsansvarig, ämnesansvarig, metodutvecklare,

projektledare, pedagogisk ledare, kursansvarig, ansvarig för särskilt stöd till pojkar eller flickor m.m., m.m.

En ökad differentiering av arbetsuppgifterna ger bättre möjlighet att ta vara på både den enskilda lärarens förmåga och lärarnas sammanlagda kompetens. Det öppnar dessutom stora möjligheter till vidgade karriärvägar och karriärtjänster inom hela skolområdet.

I takt med den minskade centralstyrningen ges lärarna, både enskilt och kollektivt, ett större ansvar för skolans verksamhet och den lokala skolutvecklingen. Samarbete i planering, genomförande och uppföljning av verksamheten blir därmed en naturlig del av lärarens arbete.

16. Lärare som ledare

Vi bedömer att det grundläggande nya i framtidens lärarroll har att göra med ledarskapet för elevernas arbete. Att tona ner rollen av "kunskapsförmedlaren" till att leda eleverna fram till eget lärande och egen kunskap. Vi vill därför gemensamt starta en studie om "Att leda elevers lärande och utveckling".

Syftet är att med stöd av

- erfarenheter från "mästare" i lärares ledarskap
- relevant skol- och ledarskapsforskning

få en fördjupad kännedom om lärares ledarskap, forma begrepp och beskriva allmänna och specifika förutsättningar för ett framgångsrikt ledarskap i skolans undervisning.

17. Etiska grundståndpunkter för lärare

Genom skolans avreglering och decentralisering har lärarna fått en betydligt större frihet att utveckla läraryrket som en självständig profession. I samråd med eleverna bestämmer läraren, utifrån läroplanen och kursplanernas mål, undervisningens innehåll och elevernas arbetsformer. Därmed följer också ett större ansvar bl.a. för utvecklingen av skolan och lärarnas egen kompetensutveckling. Lärarens utvärdering, betygssättning och tjänsteutövning i övrigt gör att eleverna kommer i beroendeställning till läraren. Det krävs därför

någon form av etiska grundständpunkter som norm för lärarnas förhållande till elever, föräldrar och varandra.

Dels skall dessa vara en grund för ett alltmer professionellt förhållningssätt. Att själv utveckla sig, samarbeta och att ta ett gemensamt ansvar för skolan.

Dels gör elevens beroendeställning till läraren att det kan ställas särskilda krav på lärararbetet.

LR och Lärarförbundet tar ett gemensamt ansvar för att sådana grundständpunkter för lärarprofessionen utarbetas.

Lärares lärande

En decentraliserad och dynamisk skola förutsätter lärare som ständigt utvärderar och reflekterar över sitt arbete med eleverna, enskilt eller tillsammans med arbetskamrater, med eller utan handledares stöd. I dialog med äldre och yngre/manliga och kvinnliga arbetskamrater kan lärare ta vara på viktiga erfarenheter, reflektera över undervisningssituationen idag och om hur man kan möta morgondagens krav. Ett naturligt forum för detta är olika grupper av lärare som samverkar för olika mål på den enskilda skolan.

Lärares reflektioner behöver vidare systematiskt dokumenteras. Nya perspektiv genom utbyte, externa kurser, forskningserfarenheter m.m. är också viktiga.

Kommunernas kostnad för dagens kompetensutveckling av lärare är ca 2,5 miljarder kr per år. Staten bidrar med ytterligare 0,25 miljarder per år till Skolverket för fortbildning, skolreformsarbete och stöd till utveckling. Det finns idag kritik mot hur dessa pengar och lärarnas arbetstid tas tillvara för kompetensutveckling. Det är angeläget att nya former som bygger på behov och efterfrågan utvecklas. Det nuvarande systemet där innehållet ofta avgörs av det tillgängliga kursutbudet från högskolan eller av formreglerna för studiedagar, feriefortbildning m.m. måste överges.

Erfarenheten visar att endast den kompetensutveckling som bygger på

upplevda behov hos både läraren och skollädaingen ger resultat. Planeringssamtal mellan skollädaing och lärare, individuellt och kollektivt, bör klargöra vilken kompetensutveckling som krävs för att den enskilde läraren och lärarlaget allt bättre ska kunna utveckla elevernas lärande.

18. Tid för lärande

Parterna avvecklar det nuvarande regelsystemet för studiedagar och feriefortbildning och reserverar i stället i Avtal 2000 arbetstid för kompetensutveckling. Läraren ges därigenom rätt och skyldighet att utnyttja tid till kontinuerligt lärande anpassat till skolans och lärarnas individuella behov utifrån det konkreta arbetet med eleverna.

19. "Mina bästa argument"

Kommunförbundet tar, efter samråd med Lärarförbundet, LR och Skollädaingförbundet, fram ett utbildningsmaterial för lärarens samtal med sin skollädaing. Materialet syftar till att stödja skollädaingen och läraren inför samtalet och berör frågor kring utvärdering och resultat i arbetet, kompetensutveckling, arbetstider, lön m.m.

20. Nätverk för ständigt lärande och förändrande

– är ett projekt för att ta tillvara och vidareutveckla möjligheter för lärare att tillsammans utforska hur man skapar goda betingelser för elevernas lärande. Här ingår också en utveckling av de arbetsformer som behövs när alltfler 6-åringar börjar skolan och skollädaingens omsorgen integreras med skolan.

Projektet avser att samordna ett nätverk av inledningsvis ett trettio-tal skolor som redan arbetar med att förändra arbetsorganisationen. Kostnaderna för projektet som beräknas pågå under tre år uppgår till cirka 13 miljoner kr. Vi bedömer att medel för projektet kommer att kunna ställas till förfogande från Arbetslivsinstitutet, Trygghetsfonden m.fl.

21. En jämställd skola

I skolan förs idag en diskussion om hur flickors och pojkars olika förutsättningar och behov bemöts och tas tillvara. Projektet syftar till att ta fram ett material som illustrerar betydelser av kön i det vardagliga arbetet i skolan. Materialet ska kunna användas som underlag för en diskussion i arbetslage eller för lärares egen reflektion, om hur flickor och pojkar bemöts och bedöms i den lärande situationen. Det ska också innehålla praktiska exempel från skolor som har arbetat med att utforma undervisningen för att motsvara båda könen förutsättningar, behov och intressen.

Stödjande arbetsledning

Skolledaren har i dagens och morgondagens skola en avgörande betydelse för att lärare och elever ska kunna utveckla bättre arbetssätt och arbetsformer.

Skolledaren ska forma skolans arbete och interna organisation så att verksamheten kan bedrivas effektivt. Att leda en lärande organisation skiljer sig avsevärt från att administrera en traditionell förvaltningsorganisation. I en lärande organisation ställs höga krav på att ledningen förmår samla de anställda kring en gemensam vision. Det förutsätter att ledningen kan stimulera, motivera, stödja, entusiasmera och i övrigt bidra till att utveckla lärande miljöer, t.ex. genom att ge lärarna möjligheter att utifrån sina professionella förutsättningar skapa lämpliga organisatoriska former för skolarbetet.

22. Gruppstöd och kvalificerad handledning till skolledare

I skolan finns det idag ca 6000 skolledare som står inför nya stora uppgifter. Kommunförbundet avser – efter samråd med Skolledarförbundet och Lärarförbundets skolledarförening – att i samarbete med kommuner och Länsförbunden erbjuda skolledarna

möjlighet till stöd för utvecklingsarbete genom kvalificerad handledning i grupp. Det sker genom ett projekt för nätverksbildning och gruppstöd.

Projektet bygger på att grupper om ca 8 skolledare träffas en gång i månaden under ett verksamhetsår. I dessa grupper ges varje deltagare ömsesidigt stöd och handledning i sin roll i skolans förnyelse utifrån aktuella problem och frågeställningar på den egna skolan. Grupperna bör vara sammansatta av skolledare som normalt inte träffas.

Kommunförbundet avsätter 1,5 milj kr årligen under fem år för detta projekt.

23. Skolledarnas kompetensutveckling

Det ligger i samhällets intresse att skolledarna förmår att verkligen stödja och vidareutveckla ett lärande i skolorganisationen.

Kommunförbundet avser att ta upp diskussioner med företrädare för staten, Skolledarförbundet och Lärarförbundets skolledarförening om skolledarnas framtida kompetensförsörjning.

Forska om skolan – också i skolan

Att arbeta lärande är att vilja veta mer. Det är också forskningens utgångspunkt.

Det finns en betydande mängd skolforskning som är okänd och aldrig kommer skolan och lärarna till del. Spridningen av forskningsresultat skulle underlättas om befintlig forskning systematiserades, t.ex. genom lättillgängliga forskningsöversikter.

Det är dessutom nödvändigt att regelbundna kontakter mellan skolan och forskningen utvecklas. Detta kan ske både genom att forskare ges möjlighet att tillfälligt gå in i skolarbetet och genom att lärare ges möjlighet att lämna skolan för forskning. Förändringen av skolan och lärarrollen ger samtidigt naturliga incitament för att forskning i ökad grad integreras i själva skolarbetet och att läraren därmed i sitt arbete kan bedriva forskning. Det dagliga arbetet ger det naturliga underlaget för reflektion och diskussion.

Även andra nya möjligheter bör skapas för lärare att forska om skolan i skolan och i anslutning till den egna lärarverksamheten. I det avseendet kan forskarutbildade lektorer få en mer adekvat roll än idag – inte enbart inom gymnasieskolan utan även inom andra skolformer. Tillsammans med övrig utveckling av läraryrket ger en ökad forskningsansats dessutom stora möjligheter till vidgade karriärvägar och karriärtjänster inom hela skolområdet.

Med utgångspunkt från lärarnas egen praktik finns möjligheter att utveckla hög kompetens och yrkesskicklighet. Med de nya förutsättningarna kan läraryrket bli mer kunskapsproducerande än vad det varit tidigare. Lärarna kan själva, i det gemensamma arbetet, utveckla nya teorier och modeller för yrkesutövandet. Men varje forskningsansats ställer krav på strukturerat och väldokumenterat arbetssätt. Lärarutbildningarna bör lägga ökad vikt vid träning i ett sådant arbetssätt.

24. Satsning

Inom ramen för vår gemensamma överenskommelse kommer vi att under den förestående femårsperioden verka för åtgärder som främjar och stimulerar en utveckling och breddning av forskningen i skolan.

Parterna ska arbeta för att underlätta för lärare att kunna forska i skolan om skolan och för att öka möjligheterna till visstidsanställningar av forskare eller personer från näringslivet.

En plan för gemensamma projekt kommer att tas fram under 1996.

Rekrytera rätt från början

Under kommande år finns ett stort behov av nyrekrytering av lärare. Det beror på att stora årskullar är på väg in i skolan och att många äldre lärare går i pension.

Kommunerna vill samtidigt ta ett större ansvar, än vad som varit möjligt tidigare, för vilka som rekryteras till läraryrket. Kommunerna är också beredda att satsa på goda lärare. På så sätt kan rekryteringen till lärarutbildningen förstärkas.

25. Introduktionsår

Parterna är överens om att en nyutbildad lärare inleder sin första tillsvidareanställning med ett introduktionsår i form av 12 månaders automatisk provanställning.

Under detta första år bör läraren följa ett introduktionsprogram under medverkan av handledare. En sådan handledare/mentor bör utses bland kommunens erfarna lärare och ges uppgiften att under skolledarens ansvar följa, introducera och stödja den nyanställda in i läraryrket.

Provanställningen innebär en möjlighet för arbetsgivaren att avbryta anställningen senast inför ett andra anställningsår. Om arbetsgivaren överväger att avbryta anställning bör arbetstagaren tidigt informeras. Det är också naturligt att arbetsgivaren före ett sådant beslut samråder med närmast berörd lärargrupp.

Efter varje provanställning bör återkoppling ske till resp. lärarhögskola.

Efter fullgjord provanställning garanteras läraren en "ettårslön" och efter ytterligare fyra års arbete garanteras en "femårslön".

Stimulera goda insatser

Skolans grundläggande uppgift är det pedagogiska arbetet med eleverna. Resultatet av lärarens och lärarnas arbete med eleverna måste uppmärksammas mer. Varken arbetsgivarens eller arbetskamraternas erkänsla till lärare som åstadkommer goda resultat har varit tillräcklig.

Skolans generella utveckling är beroende av att alla lärare bidrar. Samtidigt kommer konkreta utvecklingsinsatser för skolans kvalitet och lärarnas professionella utveckling ofta att vara beroende av särskilda motorer bland lärarna.

I det nya lönesystem som parterna är överens om lyfts bl.a. arbetstagarens bidrag till verksamhetsutvecklingen fram som viktiga kriterier för lönesättningen i kommunerna.

BILAGA

Skolan – träning för livslångt lärande

Skolan som träning till livslångt lärande är utgångspunkten för de nya läroplanerna som nu successivt införs i skolan. Vi lyfter här fram några punkter från läroplanerna som vi anser är centrala i kunskapssamhället.

Vilja och förmåga till livslångt lärande ...

Framtidens samhälle förutsätter medborgare som är inställda på livslångt lärande. Lärandet i skolan får inte bara vara en förberedelse för livet.

Lärandet måste i hög grad bli en del av livet självt. Nyfikenhet och vilja att lära nytt befrämjas av lust. Lärandet måste vara meningsfullt och nyttigt men också lustfyllt och roligt.

Det är en konst att kunna arbeta lärande. Att lära sig den konsten skapar förutsättningen för fortsatta studier och utveckling i arbetslivet.

... startar tidigt i livet

Människor lär hela livet. Samhällets insatser för lärande – i förskolan, i ungdomsskolan och i vuxenutbildningen – skiljer sig från lärandet i allmänhet genom att man medvetet och systematiskt påverkar individens förutsättningar för fortsatt lärande. Förskolans pedagogiska och utvecklingsbefrämjande verksamhet ska lägga en god grund för det livslånga lärande som vidareutvecklas i grund – och gymnasieskolan.

Befäst förmåga att tala, läsa, skriva och räkna

Barn behöver tidigt förvärva grundläggande färdigheter i att tala, läsa, skriva och räkna. Så kommer det att vara också i framtiden.

Basfärdigheter är viktiga oavsett vad man senare i livet vill ägna sig åt.

Förståelse av fakta och begrepp som ger den grundläggande strukturen

Kärnan i vetenskaperna förändras mycket långsamt. Samtidigt ökar den totala kunskapsmängden i snabb takt. Stoffträngseln tilltar. En strategisk uppgift för skolan blir därför att hjälpa eleverna att se helheter och sammanhang. Dvs. att kunna prioritera och värdera de fakta och begrepp som i sin tur bildar den grundläggande strukturen för skolans olika ämnesområden och som skapar en solid grund för vidare lärande.

Se problem, hantera symboler, experimentera

Många av kunskapssamhällets nya arbetsuppgifter innebär att man måste kunna identifiera, förstå och lösa problem. Det innebär ofta att man ska kunna strukturera verkligheten till "bilder" som går att ordna, flytta, experimentera med, kommunicera med andra, som avslöjar nya samband och som ger upphov till ny kunskap som kan användas för att åter påverka verkligheten. Sådan kompetens förutsätter att man kan bilda begrepp, abstrahera, analysera, tänka systematiskt, experimentera, kommunicera och samarbeta.

Samarbeta, ta för sig, kompromissa och ge stöd till andra

Förmågan att samarbeta, arbeta i grupp och tillsammans med andra lösa problem måste utvecklas tidigt i skolan. I det gemensamma arbetet tränas elevernas förmåga att ta för sig, kompromissa och ge stöd till andra.

Trygghet och självständighet, förmåga att ta ställning, välja och påverka

Kunskapssamhällets omfattande, snabba och ofta påträngande informationsflöde ställer krav på goda färdigheter i att kunna söka, tolka, bearbeta och förmedla information. Den aktiva människan måste ha ett genomtänkt förhållningssätt till sina val och handlingar. Kunskap ger trygghet att pröva nytt, våga utsätta sig för spännande saker och bli vinnare i förhållande till sig själv.